

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ – ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА**

Одлуком Наставно-научног већа Универзитета у Београду – Правног факултета, која је донета на седници одржаној 29. јуна 2026. године, одређени смо за чланове Комисије за преглед и оцену докторске дисертације кандидата Уне Дивац под насловом: **„Утицај грчке правне традиције на развој права и државних институција у исламу“**. Након што смо прегледали и извршили оцену достављене докторске дисертације, задовољство нам је да Наставно-научном већу Универзитета у Београду – Правног факултета поднесемо следећи

**ИЗВЕШТАЈ
О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ**

I Основни подаци о кандидату и дисертацији

а) Подаци о кандидату

Уна Дивац рођена је 19. децембра 1993. године у Београду. Године 2008. завршила је основну школу „Светозар Милетић“ и 2012. Земунску гимназију (друштвено-језички смер) у Земуну као носилац дипломе „Вук Караџић“.

На Правни факултет Универзитета у Београду уписала се 2012. године, а на њему је дипломирала у јуну 2016. године са просечном оценом 9,90. Награђивана је

Светосавском наградом Правног факултета за постигнут успех у школској 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015. и 2015/2016. години, а била је и стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Министарства омладине и спорта Републике Србије, као и Токио фондације (*SYLFF – Ryoichi Sasakawa Young Leaders Fellowship Fund* стипендија).

На мастер академске студије Правног факултета Универзитета у Београду уписала се 2016. године, а завршила их је септембра 2017. године са просечном оценом 10, одбранивши мастер тезу под насловом „*Diadikasia* у античком грчком праву“ такође са оценом 10.

Докторске студије је 2017. године уписала на Правном факултету Универзитета у Београду (Правноисторијска ужа научна област). Положила је све испите са просечном оценом 10. У току докторских академских студија реализовала је научноистраживачке боравке на Аристотеловом универзитету у Солуну и Правном факултету Универзитета у Бањој Луци. Награђена је повељом Јагелонског универзитета у Кракову за најбоље изложен предлог докторске дисертације. Добила је позив Универзитета у Единбургу за наставак научно-истраживачког усавршавања под менторством проф. др Пола ди Плесија.

Уна Дивац је ангажована на предмету Упоредна правна традиција од октобра 2016. године. Након рада у статусу демонстратора, а потом и сарадника у настави, од октобра 2019. године стекла је звање асистента. Активно учествује у раду стручних тела и комисија Факултета, као и у реализацији домаћих и међународних научних пројеката.

Говори енглески и немачки језик, служи се италијанским, француским, грчким и старогрчким, а такође је отпочела и учење арапског језика. Члан је Матице српске и Клуба љубитеља римског права и антике *Forvm Romanvm*. Током основних студија била је један од финалиста такмичења у беседништву Правног факултета Универзитета у Београду (2015. године).

Учествовала је на великом броју међународних и домаћих конференција и објавила је 17 научних и стручних радова у домаћим и међународним часописима, односно зборницима, и један приказ.

1. „Крвна osveta у Србији, Црној Гори и Албанији током последња два века“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 3/2025, 727-754 (коауторски са проф. др Војиславом Станимировићем);
2. “Hetairai or the Myth of Freedom”, *Архив за правне и друштвене науке* 3/2025, 39-69; (коауторски са проф. др Војиславом Станимировићем);
3. „Обезбеђење потраживања у античкој Атини“, *Зборник радова са међународне конференције „Изазови и перспективе развоја правних система у XXI вијеку“*, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци (коауторски са проф. др Војиславом Станимировићем) 2025, 179-195;
4. “Forming the Assembly as a Legislative Body in Ancient Greece”, *Annals – Belgrade Law Review* 1/2025, 123-146 (коауторски са проф. др Војиславом Станимировићем);
5. „Обичајно и позитивно право у Србији“, *Архив за правне и друштвене науке* 4/2023, 27-64 (коауторски са проф. др Војиславом Станимировићем);
6. „Pod skutima atinske pravde: meteci na sudu“, *Studia Iuridica Montenegrina* 2/2023, 57-70;
7. „Корени потчињеног положаја жене у Србији“, *Савремени проблеми правног система Србије, прилози пројекту 2022*, Универзитет у Београду – Правни факултет 2023, 9-54 (коауторски са проф. др Војиславом Станимировићем);
8. коаутор поглавља “Gender Issues in Comparative Legal History” у *Gender-Competent Legal Education*, Springer Textbooks in Law (eds. Dragica Vujadinović, Mareike Fröhlich, Thomas Giegerich), 2023, одељци 2.1, 2.5 и 2.2.4;
9. „Велика куга у античкој Атини“, *Архив за правне и друштвене науке* 3-4/2021, 29-60 (коауторски са проф. др Војиславом Станимировићем);
10. „Na margini društva: metekinge u antičkoj Atini“, *Harmonius – Journal of Legal and Social Studies in South East Europe* 2021, 36-61;
11. “...So That His Name Be Not Abolished”, *Legal-Historical Trends and Perspectives VI* (eds. Švecová A., Lanczová I., Gajarský A.), Praha: Leges, 2021, 122-138 (коауторски са проф. др Војиславом Станимировићем);
12. Приказ „Извештај са конференције о родно компетентном правничком знању“, *Нови Архив за правне и друштвене науке*, 1/2021, 187-190;

13. „Интегрисање метека у атинско друштво – поуке за данашњицу“, *Колективна монографија пројекта „Идентитетски преображај Србије“ Правног факултета Универзитета у Београду*, Београд 2021, 101-116;
14. „Хапшење при извршењу кривичног дела у античком грчком и савременом праву“, *Колективна монографија пројекта „Идентитетски преображај Србије“ Правног факултета Универзитета у Београду*, Београд 2020, 243-259;
15. „Атинске деме у светлу судских беседа“, *Зборник радова са научног скупа „Улога права у развоју друштва“ Правног факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици*, Косовска Митровица 2019, 311-327;
16. „Припремно рочиште у атинском праву и савременом српском Закону о парничном поступку – различита времена, исте потребе“, *Колективна монографија пројекта „Идентитетски преображај Србије“ Правног факултета Универзитета у Београду*, Београд 2019, 109-126;
17. „Учесници у поступку *diadikasia* – спорна питања“, *Зборник Друштва за античке студије Србије Антика некад и сад: значај, улога и наслеђе*, Београд 2018, 81-95;
18. „*Anakrisis* и припремно рочиште у античкој Атини и праву данас“, *Зборник Матице српске за класичне студије*, бр. 18, Нови Сад 2016, 217-226.

б) Основни подаци о дисертацији

Докторска дисертација Уне Дивац „Утицај грчке правне традиције на развој права и државних институција у исламу“ садржи 208 страница основног текста и обликована је у свему у складу са важећим Упутством о облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду од 2019. године (формат А4, маргине 20 mm, проред подешен на 1 ред, фонт *Book Antiqua*, величина писма основног текста 12 типографских тачака).

Дисертација садржи насловну страну на српском и енглеском језику, страну са подацима о ментору и члановима комисије на српском језику, страну са подацима о

докторској дисертацији на српском и енглеском језику, две стране садржаја, основни текст подељен на уводна разматрања, два дела и закључна разматрања, 21 страна са списком коришћене литературе, биографију на једној страни, изјаву о ауторству, изјаву о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и изјаву о коришћењу (укупно пет страна). Истраживачку грађу која је коришћена при изради докторске дисертације чине монографије, уџбеници, зборници радова, енциклопедије, приручници, чланци и извори (**укупно 332** библиографских јединица).

Докторска дисертација је подељена на следеће целине:

1. Уводна разматрања,
2. Историјска позадина (три главе),
3. Утицај грчке правне традиције (две главе),
4. Закључна разматрања.

У складу са Правилником о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ проверила је оригиналност докторске дисертације коришћењем софтвера *iThenticate*. Индекс сличности износи 10%, а све утврђене појединачне сличности с другим објављеним текстовима износе мање од 1 %.

Ментор, проф. др Војислав Станимировић, је на основу увида у извештај о оригиналности, дао позитивну оцену докторске дисертације, утврдивши да је наведени индекс сличности последица цитирања, упућивања на изворе, коришћења општих места и података, као и библиографских података о коришћеној литератури.

II Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације кандидаткиње Уне Дивац „Утицај грчке правне традиције на развој права и државних институција у исламу“ прецизно је дефинисан, теоријски утемељен и методолошки јасно разграничен. Предмет истраживања ове тезе

јесте испитивање утицаја античке грчке и византијске правне традиције на развој средњовековне исламске правне традиције, са посебним освртом на процесе правног преношења, рецепције и трансформације правних идеја. Полазећи од Вотсонове теорије правних трансплантата, истраживање њен аналитички оквир проширује са преноса правних института на шири процес правне и културне размене. У том смислу, предмет истраживања обухвата не само пренос правних норми и институционалних образаца, већ и размену правне културе, метода правног мишљења и вредности. Оваквим приступом теза настоји да преиспита традиционално схватање о постојању непремостивог јаза између источних и западних култура и правних традиција. Уместо што их посматра као изоловане и међусобно неповезане системе, теза испитује њихове међусобне везе, процесе узајамног утицаја и начине на које су правне идеје прелазиле границе различитих културних и цивилизацијских простора. На тај начин, истраживање настоји да допринесе сложенијем и нијансиранијем разумевању односа источне и западне правне мисли, указујући на значај културне и правне размене у обликовању средњовековне исламске правне традиције.

Докторска дисертација испитује начине на које су античка грчка правна мисао, пре свега Аристотелова логика, и византијска управна и дворска пракса утицале на обликовање права и државних институција у исламу. Посебна пажња посвећена је арапској политици „преузимања и преобликовања“ и „политици надметања“ као покретачима трансформације Калифата.

Дисертација је подељена на два дела. Први део детаљно приказује историјски контекст који је неопходан да би се појаснила веза између истраживаних правних традиција, као и да би се поставио одговарајући методолошки оквир истраживања. Анализирају се абасидски преводилачки покрет (VIII–X век) и са њим паралелни развој исламске правне науке – фикха и његових извора (Кур’ан, Суна, иџма, иџтихад), настанак главних правних школа, као и сложени односи Византије и Калифата, обележени сукобом, сарадњом и узајамним утицајима. Други део дисертације истражује конкретне облике грчког утицаја: византијске обрасце у администрацији (порески систем, диван, ковање новца), визуелни идентитет калифа и дворске церемоније, те начин на који су Арапи те елементе прилагођавали. Посебан сегмент чини утицај Аристотелове логике на исламску правну методологију, кроз доприносе Ел Киндија, Ел

Фарабија, Ибн Сине, Ел Газалија и Ибн Рушда у обликовању правног закључивања, пре свега кијаса. Посебно место у дисертацији заузима истакнута улога Ел Газалија.

Циљеви дисертације усмерени су на то да се на основу свеобухватне упоредне анализе покаже како су контакти између грчке, византијске и исламске традиције водили стварању хибридних правних и државних решења, која нису била пуко копирање, већ селективно присвајање и преобликовање у складу са исламском идеологијом и потребама Калифата. Појединачни циљеви истраживања су:

- разоткривање канала којима је античка грчка мисао продрла у исламско право;
- анализирање арапске „политике преузимања и преобликовања“ као покретача државне трансформације;
- сагледавање улоге религије као средства легитимације власти у сукобу Византије и Калифата;
- повезивање византијске управне праксе са настанком исламских државних институција;
- осветљавање у науци често занемареног аспекта Ел Газалијевог доприноса преносу грчке мисли и њене уградње у исламско право и правну науку.

Постизањем постављених циљева истраживања не само да се реконструише занемарени пут грчко-византијског наслеђа у исламски свет, већ се и показује како су међуцивилизацијски сусрети – чак и они обележени сукобом, ривалством и теолошком полемиком – били плодотворни извори правних и институционалних иновација, чиме се даје оригиналан допринос теорији правних транспланата и разумевању односа између религије, права и државе.

III Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У средишту хипотетичког оквира докторске дисертације налази се једна основна хипотеза која се потом разрађује кроз низ посебних, међусобно повезаних

хипотеза.

Главна хипотеза је да је античка грчка правна мисао, пре свега кроз Аристотелову логику, заједно са византијском управном и дворском праксом, битно обликовала развој исламског права и правне науке (фикха) и државних институција Калифата, при чему тај утицај није био механичко преузимање, већ сложен процес преобликовања селективног прилагођавања потребама и идеологији исламског друштва.

Полазећи од наведене главне хипотезе, истраживање је усмерено на проверу низа помоћних хипотеза које се односе на историјске предуслове, посреднике и механизме преноса античких грчких и византијских образаца, као и на њихов утицај на развој исламске правне науке и државних институција Калифата.

Прва помоћна хипотеза је да су политички и идеолошки интереси Калифата подстакли прихватање и прилагођавање старијих цивилизацијских образаца потребама исламског друштва. Рецепција грчке традиције није била искључиво последица интелектуалне радозналости, већ и потребе за учвршћивањем политичке власти и идеолошког легитимитета Калифата. Прихватање појединих елемената старијих правних, управних и филозофских традиција било је условљено њиховом употребљивошћу у оквиру исламског политичког и друштвеног поретка, демонстрирајући тиме висок степен арапске државне прагматичности. Преузимали су се само они елементи старијих традиција који су могли бити уклопљени у оквире исламског верског, правног и политичког поретка, при чему су их истовремено мењали и прилагођавали сопственим потребама.

Друга помоћна хипотеза је да је утицај античке грчке и византијске традиције обухватао шири процес правне и културне размене, а не само пренос конкретних правних института. Овом хипотезом проширује се иницијална полазна тачка – Вотсонова теорија правних транспланата – те се истраживање шири са питања непосредног преузимања појединих правних правила или институција на процес размене правних идеја, метода мишљења, административних образаца и политичких вредности. На тај начин правна рецепција посматра се као сложен процес у којем се, поред конкретних института, преносе и облици правне аргументације, начини организације власти и представе о легитимности политичког поретка.

Трећа помоћна хипотеза је да је абасидски преводилачки покрет створио важне предуслове за пренос и рецепцију античке грчке мисли у исламском свету. Масовно превођење грчких филозофских, научних и логичких дела на арапски језик представљало је један од кључних предуслова за упознавање исламских учењака и правника са античком грчком мишљу. Значај покрета је утолико већи што се одвијао паралелно са развојем исламске правне науке, фикха. Исламска правничка елита имала је на располагању тековине античке интелектуалне културе, на које је потом могла да се ослони у свом правничком раду.

Четврта помоћна хипотеза је да су арапски филозофи и интелектуалци имали посредничку улогу у преносу и прилагођавању аристотеловске логике исламској правној мисли. Утицај античке грчке мисли није био непосредан и једносмеран, већ је оствариван кроз деловање преводилаца, филозофа, теолога и правника. Од свих античких грчких мислилаца, у арапским интелектуалним круговима посебан ауторитет је уживао Аристотел.

Пета помоћна хипотеза је да је Аристотелова логика знатно утицала на методолошко обликовање исламске правне науке, поготово кроз стваралаштво и утицај Ел Газалија. Аристотеловска логика, након њене рецепције у исламском интелектуалном простору, допринела је развоју прецизнијих метода дефинисања, класификације и образлагања исламских правних појмова.

Шеста помоћна хипотеза је да су политички, дипломатски и културни односи Византије и Калифата омогућили пренос византијских управних и дворских образаца. Тај процес није се одвијао само путем непосредног преузимања институција, већ и посредством дипломатских односа, трговине, ратних сукоба, размене службеника и контаката између политичких елита. У истраживању се указује на то да је „политика надметања“ била један од основних покретача интересовања Калифата за византијске политичке и институционалне обрасце, који су преузимани и прилагођавани сопственим потребама.

Седма помоћна хипотеза је да су византијски управни, порески и финансијски обрасци утицали су на развој административне организације Калифата, поготово у ранијем периоду Калифата. То се односи на организацију службеника, поделу управних надлежности, функционисање канцеларија и употребу постојећих административних

механизма на освојеним територијама. Такође, исламске власти су приликом организовања фискалног система користиле и прилагођавале постојеће пореске и фискалне механизме византијске управе (обрачунавање и убирање пореза, организацију фискалних служби, континуитет појединих институционалних пракси, монетарни систем).

Осма помоћна хипотеза је да је византијска дворска пракса, поред сасанидске, утицала на обликовање калифског церемонијала, симбола власти и начина легитимације владара. Поједини елементи византијског дворског протокола и политичке симболике били су прихваћени и преобликовани у оквиру калифског двора.

IV Кратак опис садржаја дисертације

Осим уводних и закључних разматрања и приказа коришћених извора, докторска дисертација „Утицај грчке правне традиције на развој права и државних институција у исламу“ састоји се од два тематска дела, од којих се прво састоји се од три главе, док се други састоји од две главе.

У уводним разматрањима представља се теоријски и методолошки оквир истраживања. Посебна пажња посвећена је основној полазној тачки истраживања – теорији правних транспланата Алана Вотсона, њеним основним поставкама и критикама, као и разликовању појмова правне трансплантације и утицаја. У том контексту образлаже се избор појма „утицај“, који обухвата не само пренос конкретних правних правила и института, већ и пренос правне културе, начина мишљења, метода тумачења и институционалних образаца. Такође се ближе одређује појам „грчка правна традиција“ и образлаже његова употреба у истраживању.

Први део дисертације носи назив „Историјска позадина“. У првој глави разматра се преводилачки покрет за време династије Абасида, укључујући династичку смену у Калифату, идеологију Абасида и услове за настанак и развој грчко-арапског преводилачког покрета. Друга глава посвећена је значају и развоју исламске правне науке, фикха, који настаје паралелно са преводилачким покретом. У тој глави се

објашњавају основни извори исламског права, односно Кур'ан, Суна, иџма и иџтихад, као и настанак и развој главних исламских правних школа. Трећа глава обухвата односе Византије и Калифата, са освртом на сукобе, сарадњу и различите облике међусобних утицаја.

Други део дисертације носи назив „Утицај грчке правне традиције“ и усмерен је на анализу конкретних облика грчког и византијског утицаја. У првој глави разматрају се византијски обрасци власти и управљања, пре свега финансијска администрација, порески систем, диван, монетарни систем, ковање новца, као и ритуали, титуле, симболи власти, дворске церемоније, протоколи и дипломатија. Посебно се испитује начин на који су ови обрасци преузимани и прилагођавани потребама Калифата.

Друга глава другог дела посвећена је утицају Аристотелове логике на методологију исламског права. У њој се анализирају доприноси Ел Киндија, Ел Фарабија, Ибн Сине, Ел Газалија и Ибн Рушда у развоју правног закључивања, нарочито у вези са кијасом. Највише пажње посвећује се раду Ел Газалија, једном од истакнутијих и утицајнијих исламских правника, будући да је управо он применио аристотеловску логику на исламско право, преобликујући је његовим потребама. Остали споменути мислиоци допринели су тиме што су популаризовали Аристотелова учења и учинили их пријемчивијим делу арапске интелигенције, отварајући пут каснијем Ел Газалијевом раду.

У закључним разматрањима сумирају се резултати истраживања и разматра се природа грчког и византијског утицаја на развој права и државних институција у исламу. Након закључних разматрања, дат је детаљан преглед коришћене литературе и извора на српском и страним језицима.

V Остварени резултати и научни допринос дисертације

Кандидаткиња је у свом истраживању закључила да развој исламског права и државних институција није био изолован процес, већ да се одвијао у сложеном историјском контексту сталних контаката, сукоба, сарадње и размене између Калифата, Византије и ширег медитеранског простора. Посебно је указала на значај грчко-арапског

преводиачког покрета, који је омогућио пренос античког грчког наслеђа у арапски интелектуални простор и створио предуслове за његову даљу рецепцију.

Резултати истраживања показују да су два облика грчког утицаја посебно значајна. Први се односи на утицај Аристотелове логике на развој методологије исламске правне науке, нарочито на систематизацију правног закључивања и обликовање кијаса. Други се односи на утицај византијских управних и дворских образаца на развој администрације Калифата, укључујући порески систем, диван, монетарни систем, церемонијал, титуле и симболе власти.

У погледу исламске правне науке, истраживање је показало да је развој фикха био повезан са потребом да се непроменљиви извори шеријата примене на променљиве друштвене околности. У том процесу иџтихад, кијас и други методи правног расуђивања омогућили су попуњавање правних празнина и даљи развој исламске правне методологије. Посебно је анализирана улога Ел Газалија у прилагођавању аристотеловске логике исламском правном и теолошком оквиру, као и њеном прихватању као средства исправног правног расуђивања.

Истраживањем је такође утврђено да однос Византије и Калифата није био искључиво однос супротстављених политичких и верских сила. Византија је истовремено била противник и узор, што је довело до преузимања и прилагођавања појединих византијских административних и дворских образаца. У том смислу, „политика надметања“ није искључивала културну и институционалну рецепцију, већ је понекад управо подстицала усвајање достигнућа ривалске империје.

Коначно, истраживање је показало да утицај грчке и византијске традиције није имао облик механичког преузимања готових решења. Преузети елементи били су подвргнути селекцији, тумачењу и прилагођавању потребама, идеологији и институционалном оквиру исламског друштва.

Докторска дисертација кандидаткиње Уне Дивац представља значајан и оригиналан допринос правноисторијској науци. Оригиналност истраживања огледа се и у чињеници да ова тема, према прегледу доступне литературе, није целовито обрађена у региону, док у међународним оквирима није идентификовано истраживање које би на једном месту и у оваквом обиму објединило њене правноисторијске, институционалне и интелектуалноисторијске аспекте.

Научни допринос дисертације огледа се и у повезивању историјске, историјскоправне и упоредноправне анализе у проучавању развоја исламског права и државних институција. Дисертација не посматра утицај грчке традиције само кроз пренос појединачних правних правила, већ и кроз пренос метода правног мишљења, начина аргументације, управних образаца и политичке симболике.

Посебан допринос представља примена и критичко преиспитивање теорије правних транспланата на историјски материјал који се односи на античку грчку, византијску и исламску правну традицију. Уместо уског схватања трансплантације као преноса конкретног нормативног текста, истраживање уводи шири појам утицаја, који обухвата постепене и посредне процесе рецепције, трансформације и прилагођавања.

Допринос дисертације огледа се и у детаљнијем сагледавању улоге Аристотелове логике у развоју исламске правне методологије. Посебно је значајна анализа начина на који су арапски мислиоци од Ел Киндија и Ел Фарабија, преко Ибн Сине и Ел Газалија, до Ибн Рушда посредовали у преносу, тумачењу, преобликовању и легитимисању аристотеловских логичких метода у исламском интелектуалном и правном контексту.

Најзад, дисертација доприноси сложенијем разумевању односа Истока и Запада, показујући да те цивилизацијске целине нису биле затворене и непропусне, већ повезане бројним облицима размене. Њен допринос се зато састоји и у указивању на то да су развој исламског права и државности били резултат међусобног деловања домаћих традиција и спољних утицаја, при чему је исламско друштво имало активну и стваралачку улогу у преобликовању преузетих елемената.

VI Закључак и предлог

Кандидаткиња Уна Дивац, асистент Правног факултета Универзитета у Београду својим досадашњим радом и интересовањем показала је колико је успешно овладала старогрчким правом и проблематиком положаја жене од антике до данас. Сходно томе, лакши и сигурнији пут био је одабир теме докторске дисертације унутар ових сигурних зидина познатих тема. Међутим, њена интелектуална радозналост и истраживачка храброст повели су је на врло необично и непознато путовање у, чак и у светским

размерама (са, можда, изузетком Шахта), неистражена и неоткривена подручја.

Повезивање античке грчке и византијске традиције са исламском културом пионирски је подухват. Правни историчари који се баве старогрчким правом, ако би се и бавили упоредноправним компарацијама, оне су углавном биле окренуте везама са римским и одатле са осталим европским правима континенталног типа, или изналажењу источњачких утицаја на обликовање грчког права или касније, на пример, утицаја Истока на пооштравање казни у Еклоги током Иконоборачке династије. С друге стране, исламски правни историчари, својим културним обрасцима везани за божанско порекло свог шеријатског права, донекле са правом истичу да је оно једини аутохтони правни систем настао у средњем веку, на покушавајући да истраже утицај који је, преко прихватања Аристотеловог дела као *ratio scripta* и његовог уподобљавања у исламску филозофску и правну мисао, грчко право извршило на шеријатско право, нити на које су све начине византијска и персијска државна организација помогле формирању ефикасног државног апарата огромног калифата у време Абасида, царства већег него што је Римско царство икада било.

Кандидаткиња, маниром достојним наследнице Алана Вотсона, сигурном руком води читаоца кроз овај лавиринт промишљено постављених питања и недоумица и даје врло јасне и убедљиве одговоре. Пажљиво пробрани и умешно коришћени извори и литература поткрепљују сваку њену тезу. Јасно и прецизно, промишљено постављен садржај води читаоца и речима Кур'ана *поучава оне што не зна*. Ауторка суверено влада материјом, коришћењем упоредноправног метода и вештином лепог писања. Поједине метафоре више него сликовито наговештавају поједине њене закључке, попут подналова 1.1.1. *Три светла једног светионика* или друге главе *Грчки тегови, исламска вага...*

Својом докторском тезом Уна Дивац је недвосмислено показала да је управо једна од најважнијих карактеристика исламске културе, нарочито у време Абасида и Багдада, била та да у себе угради вредности античке Грчке, Византије и Персије, на начин који неће умањити њену оригиналност, већ ће само подупрети и истаћи њену величину.

Сумирајући речено, докторска дисертација кандидаткиње Уне Дивац *Утицај грчке правне традиције на развој права и државних институција у исламу*, увелико

превазилази уобичајене академске стандарде и служи на понос и кандидаткињи и нашем факултету, са надом да ће након одбране бити уобличена у књигу са којом ће се упознати и шира научна јавност у земљи и иностранству и читалачка публика. Самим тим, ова позитивна оцена довољно говори о томе да је теза спремна за јавну одбрану пред оформљеном комисијом.

С поштовањем,

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ ЗА ПРЕГЛЕД И ОЦЕНУ:

Др Сима Аврамовић, професор емеритус
Универзитета у Београду – Правног факултета (председавајући)

Др Војислав Станимировић, редовни професор
Универзитета у Београду – Правног факултета

Др Милош Станковић, ванредни професор
Универзитета у Београду – Правног факултета

Др Сања Глигић, ванредни професор
Универзитета у Београду – Правног факултета

Др Тамара Илић, виши научни сарадник
Византолошког института САНУ

Београд, 16. септембар 2026. године